

BSH-32

R2 96

BIBLIOTEKA E RINISË

**RRUGËS
MES
NJERËZVE
TË
THJESHTË**

TREGIME

891.983-32

R2.96

5

RRUGËS MES NJERËZVE
TË THJESHTË

TREGIME

2292

~~52084~~

LIBRERIA E SHTETIT
PRAPASHTË

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

DY FJALË LEXUESIT

Në këtë përmbledhje janë përfshirë disa tregime të autorëve tanë, të cilët përfaqësojnë faqe të prozës sonë të realizmit socialist.

Lexuesi do të ndeshet me një tematikë të larme, me tregime të shkruara në kohë të ndryshme nga shkrimtarët tanë me përvojë të gjatë, si dhe nga letrarë të rinj. Përmbledhje të tilla me një tematikë të caktuar kanë dalë herë pas here si «Ujërat e Verdha», e të tjera, të cilat bëjnë fjalë kryesisht për të kaluarën e hidhur të popullit tonë në regjimet antipopullore.

Kjo përmbledhje ka një tipar të veçantë që e përshkon si fill i kuq nga faqet e para e gjer tek të fundit. Lexuesi do të njihet me personazhe të ndryshëm, me ish-partizanët e Luftës NacionalÇlirimtare, me heronjtë e ditëve të sotme, njerëzit e përparuar të prodhimit dhe luftëtarët e së resë. Duke kaluar nga një pejsazh në tjetrin, nga panorama e Atdheut në kohën e luftës dhe gjer te pejsazhi industrial, nga përceptimi i shkrimtarit që vinte erë barut dhe gjer te «qyteti që ka humbur qetësinë», ku ai, si shkrimtar, e ka zor të gjejë një qoshe të qetë për të shkruar ditën, nuk është e mundur që lexuesi të mos verë re nëpërmjet këtyre faqeve rrugën e lavdishme që ka kaluar populli ynë gjatë këtyre 25 vjetëve nën udhëheqjen e urtë të partisë sonë me shokun Enver në krye.

Te lexuesi nuk mund të mos lërë mbresa të pashlyeshme figura e komunistit Nasi Mitroshi, apo ajo e vajzës së thjeshtë komuniste Katerina, të cilët nuk u përkulën para torturave çnjerëzore të xhelatëve fashistë, po edhe në qeli menduan dhe ëndëruan për lirinë, për jetën e ardhshme, për shokët. Ata u bënë burim i pashembëllt vetmohimi. Kjo qe një shkollë e madhe për gjithë komunistët, gjithë partizanët dhe gjithë popullin tonë të papërkulur nga asnjë rrebesh.

Rinia jonë duke e marë në dorë një përmbledhje të tillë do të mbushet me optimizëm për të kaluarën e lavdishme dhe për ditët e bukura plot heroizëm që po gëzojmë sot në Shqipërinë tonë socialiste.

PROVA E MADHE

2.

Iku pranvera e vera, plot ngjarje të mëdha. Ranë shira të shumtë dhe toka u bë det. Frynë erërat e Moravës dhe pemët mbetën lakuriq. Iku edhe vjeshta dhe ra dëbora e parë e vitit 1942.

Nasi Mitroshin e nxorën dy herë nga puna si të papërshtatshëm. Kishte një punë të mirë në fabrikën e birrës, po aty u organizua një grevë për t'u shtuar rroga punëtorëve dhe me këtë rast i vunë drunë. Pas një muaji zuri punë në një punishte tullash, nja tre kilometra larg qytetit, po edhe atje nuk punoi më shumë se dy javë. Padroni i punishtes, një bullafiq, e quajti «ngatërrestar të rrezikshëm» dhe e pushoi pa i paguar edhe punën që kishte bërë gjatë atyre pesëmbëdhjetë ditëve. Tani kishte hyrë në një garazh maqinash, po edhe aty s'i kishte ditët e gjata. I zoti i garazhit, një njeri që fliste më shumë greqishten se sa shqipen, nuk i donte njerëzit që merreshin me politikë. Nasi punonte sa për katër, po puna nuk i kishte duk. Shpesh vinte në punë me vonesë. Nganjëherë mungonte një ditë, dy, bile edhe një javë. I zoti i garazhit grindej dhe nuk i besonte Nasit, kur ky i thoshte se kishte munguar për arësye sëmundjeje. Po e kishte mbajtur gjer tani në punë se kishte patur leverdi prej tij.

Nasi Mitroshi ishte zhytur i tëri në punët e Par-

tisë. Edhe sikur dita të ishte njëzet e katër orë si në yllin e Marsit, ai me këto punë do të merrej. Në fabrikën e birrës, në punishten e tullave, në garazh, agjitorë midis punëtorëve, shante padronët e fashistët, shpërndante trakte dhe organizonte grupe të vegjël simpatizantësh të lëvizjes nacional-çlirimtare. Domosdo që do të quhej prej padronëve «ngatërrestar i rrezikshëm» dhe do të pushohej nga puna.

Atentati që kishte bërë ja shtoi besimin në forcat e veta. Ai nuk u trondit më, si në fillim, kur plotësoi detyrat e tjera që ju ngarkuan. Tani nuk i merrte më punët aq rrëmbyer. Më parë se të vepronte, do të mendonte mirë e mirë çdo gjë.

Një muaj më parë bëri një atentat tjetër. Ishte veshur përsëri si fshatar, kishte lidhur nofullën dhe ashtu i parruar dukej me të vërtetë sikur të dy anët e fytyrës i qenë enjtur. Kishte marrë informata se kuestori, një katil i pamëshirshëm do të dilte pasdite jashtë qytetit, me një veturë të markës «mileçento»:

Ja edhe vetura ku po vjen, duke lënë prapa shtullungën e pluhurit. Nasi ecte në mes të xhades së ngushtë të paasfaltuar. Dëgjoi borinë prapa krahëve që binte pa pushim, po kokën nuk e ktheu, as rrugën nuk e liroi. Maqina u ndal mu përpara këmbëve të tij, po motori nuk u shua.

— Hap rrugën! — shfryu kuestori duke çelur derën e maqinës, ndërsa shoferi i binte borisë me inat.

Nasi doli më krah të kuestorit dhe vuri dorën në vesh, duke i dhënë të kuptojë me këtë shenjë se nuk dëgjonte mirë.

— Pyka i djallit! Hap rrugën të thonë! — ngriti zërin kuestori. — Mos shko si ata kuajt e arabave.

— Më merrni gjer nga Plasa, o njerëz të mirë, se ma nxori shpirtin kjo dreq dhëmballë! — tha duke vënë njëren dorë te faqet e tjetrën në xhep.

— S'ka vend!

— Po ja, rri këtu përpara, me shoferin.

— More ç'popull i ndyrë! — u sha kuestori dhe i

bëri me shenjë shoferit që të niset. Deshi të thonte edhe diçka tjetër. Po s'e tha dot. Nasi ja kishte drejtuar dhjetëshen në zemër:

— Për Shqipërinë e lirë!

Arma u zbraz dhe gjoksi i kuestorit u bë shoshë nga plumbat...

4.

Nasi Mitroshin e plasën në një birucë të kuesturës dhe kur u përmend, dy orë pas arrestimit e muarën në pyetje. E mori në pyetje vetë kuestori i ri, një burrë i gjatë si lis, me fytyrë të ndritur, pak të kuqe dhe pa qime. Duke hyrë në zyrë, në katin e dytë të kuesturës, Nasi, i shtyrë në kurriz nga roja u pengua te pragu i derës dhe ra përpara këmbëve të kuestorit. Vështroi një hop çizmet e ilustruara të kuestorit dhe u ngrit.

— U vrave? — e pyeti kuestori duke i treguar karrigen që të ulej.

— Jo! — u përgjegj Nasi dhe sytë i vanë te gusha si samar e kuestorit që lëvizte posht e përpjetë sa herë gëlltitej.

Kuestori zuri vend në një kolltuk të kuq pranë tryezës së mbuluar me xham dhe pyeti:

— Si ta thonë emrin?

— Nasi!

— Po mbiemrin?

— Mitroshi!

— Ooo! Ti je Nasi Mitroshi! — ja bëri kuestori i gëzuar dhe si i habitur, sikur të mos e dinte se cili ishte i arrestuari.

U hap dera dhe Nasi pa të hyjë brenda një toger hundështypur e leshtor, si majmun. Togeri nuk u ul, po qëndroi më këmbë në krah të Nasit dhe dëgjonte bisedën me vështrimin përtej dritares së kuesturës, ku dukej, përmes plepave të zhveshur, maja e një xhamie.

— Ç'punë bën? — vazhdoi të pyesë kuestori.

— Jam pa punë...

— S'më kuptove. Ç'profesion ke, doja të pyes.

— Punëtor!

— Përse të kanë arrestuar?

— Ju duhet ta dini. Unë s'di përse.

Kuestori vështroi letrat nën xhamin e tryezës duke bërë sikur i lexonte dhe pa ngritur kokën foli:

— Nuk e di përse të kanë arrestuar? Mirë. Ja, ta pyesim zotin oficer.

Togeri sikur ta kishin kurdisur, me vështtrimin gjithnjë përtej dritares, filloi të tregojë me zë të qetë e të ngadalshëm përse e kishin arrestuar Nasi Mitroshin.

— Nasi Mitroshi, — tha oficeri në një shqipe të keqe, e nga gjuha Nasi e kuptoi se ishte italian, — është komunist dhe ka marrë pjesë në një aksion që është bërë më gjashtëmbëdhjetë të shkurtit kundër forcave tona në afërsi të qytetit. Nasi Mitroshi dyshohet të ketë vrarë agjentin e kuesturës Ruçon. Nasi Mitroshi dyshohet të ketë vrarë ish-kuestorin tonë, të ndjerin zotni...

— Mjaft! — ja bëri kuestori dhe si fërkoji gushën me pëllëmbë, vështroi Nasin drejt në sy. — Tani e more vesh përse të kanë arrestuar?

— Po. Por këto që thoni s'janë të vërteta, — tha Nasi duke u munduar të tregohet i qetë. Po zemra filloi t'i rrahë me shqetësim. Nuk mundi ta shohë kuestorin në sy. Kishte frikë mos tradhëtonte pa thënë asnjë fjalë. U mendua një hop. Nga i kishin marrë vesh gjithë këto? Mos kishin ndonjë spiun në radhët e tyre? A po mos, vallë, në kuesturë çdo njeriu që arrestohet i bëhen të njëjtat pyetje për t'i futur frikë?

— Kështu more Nasi. Kot mendohesh, — ja preu mendimet kuestori. — Ne i dimë të gjitha ç'ke bërë por këto s'na interesojnë. Ne duam prej teje emrat e shokëve të tu. Ne duam të dimë ku janë bazat e ilegalëve, ku shtypen traktet, kush i shpërndan?

Ndërsa kuestori fliste, Nasit i kujtoheshin dhe i kalonin në mendje si në film fytyrat e shokëve të njo-

hur, ilegalët, vendi në qilarin e një shtëpie ku shtype-shin traktet e komunikatat, shokët që i shpërndanin.

— Nga ana ime — vazhdoj kuestori — unë marr përsipër këtë gjë: nëse ti do të tregosh, të zotohem nder-shmërisht që jo vetëm do të shpëtoj jetën, por edhe do të liroj.

Nasi e mblodhi veten; zemra nuk i rrihte më me shqetësim. Edhe kuestorin tani e dëgjonte me qetësi dhe e vështronte drejt në sy.

— Unë s'kam ç'të tregoj. Nuk di gjë! — tha me vendosmëri dhe shtrëngoi grushtat. Po shpejt i liroi se ja vrau zinxhiri me të cilin ja kishin lidhur.

Kuestori u gëlltit e Nasi i pa gushën si kurriz që i lëvizi si ndonjë qenje e gjallë.

— Do të na tregosh tani çerdhet e ilegalëve, një nga një...

— Unë s'njoh të tillë! — ja preu fjalën Nasi.

— Një nga një.

— S'kam ç'të them!

Kuestori vuri pëllëmbët mbi xhamin e tryezës dhe u ngrit.

— Po Dhori Janku, ku e ka bazën? — thirri ai dhe fytyra e ndritur e pa qime ju bë flakë e kuqe.

— Nuk e kam dëgjuar këtë emër!

Kuestori filloi t'i bjerë xhamit me të shpejtë herë me gishta dhe herë me grushta. Nga këto lëvizje Nasi e kuptoi se i hipën xhindët dhe priste nga çasti në çast që ato duar të përplaseshin në fytyrën e tij. Po, për çudi, kuestori e mbajti veten.

— Do t'i tregosh të gjitha dhe do bëhesh pishman për kokëfortësinë tënde!

E mbajtën në pyetje gjersa u lodhën. Dy orë të tëra u munduan me dredhi t'i shkëputnin të paktën edhe një fjalë. E lanë vetëm në zyrën e kuestorit që të mendohej. Po përsëri nuk nxorën gjë. Në mes të natës e zgjuan nga gjumi dhe e morën përsëri në pyetje. E pyetën edhe një herë pa gdhirë mirë. Të nesërmen vazhduan të gjithë ditën, pa pushim gjersa u këputën

edhe ata edhe Nasi vetë. Edhe natën tjetër, vazhdoi kjo punë. Ditën e tretë kuestori, i lodhur sa s'bëhet u dha fund pyetjeve:

— Do të bëjmë të vish vetë të tregosh, — tha me zë shumë të qetë dhe urdhëroi oficerin hundështypur e leshtor si majmun: — jepini një dush të ftohtë dhe mos e lini t'i bjerë të fikët...

6.

Nasi Mitroshi e kaloi natën në ethe e në ankth. Në mëngjez, kur u përmend, nuk mbante mend ç'kishte ndodhur me të dhe nuk e dinte se ku ishte. Ndjente vetëm dhimbje të mëdha në gjithë trupin e sidomos në gishtat e duarve. Ishte mbledhur kuspull, përmbys, mbështetur në dysheme vetëm me bërrylet e me gjunjët. Dhe kështu kishte ndenjtur kush e di se sa orë. Duke mbajtur kokën e rënduar si hekur midis pëllëmbëve të enjtura, u mundua të hapë sytë për të parë ku ndodhej. Po nuk pa gjë. Përpëliti ca herë kapakët e syve, pastaj i shtrëngoi fort dhe u mundua t'i hapë përsëri. Po sytë i qenë puthitur. I shqetësuar, ai i fërkoji me kurrizin e duarve dhe i goditi fort fort me noçkat. Sytë i lëshuan xixa, po nuk iu hapën.

— U qorrova! — pëshpëriti ai dhe duke zgjatur krahët thirri — Dritë! Dritë!

I shqetësuar nga kjo e papritur u mundua të ngrihet, po i dhembti tërë trupi, i përvëluan tabanët e këmbëve, i çau peshku i kurrizit, i shkuan të prera në gjoks e në shpatullat. Dhe ra përsëri kuspull përmbys. Majat e gishtave që u përplasën në dysheme, i therën sikur ja preu njeri me thikë.

Me majën e gjuhës preku gjilpërat që i kishin vënë nën thonjtë dhe atëherë e kuptoi nga i vinte gjithë ajo dhimbje e padurueshme. Shtrëngoi me dhëmbë gjilpërën të ngulur nën thoin e gishtit të madh të dorës së djathtë dhe e tërhoqi. Ju duk sikur ja shkuli njeri gishtin me darë. Po pas pak gishti ju lehtësua. Atëherë